

Jedan osječki larmadžija

U maju 1755. izaslala je kraljica Marija Terezija u Veroviticu komisiju Keglević-Serbelloni s nalogom da ispita povode i uzroke Jamometičeve seljačke bune kao i rad novoustrojenih slavonskih županija. Na tu su komisiju stizavale tužbe kmetova protiv spahija, varošana protiv municipalne uprave, cehova protiv neučlanjenih zanatlija, domaćih trgovaca protiv turskih trgovaca.

Ivan Gašparić, građanin gornje varoši, podnio je komisiji tri tužbe s ovim obrazloženjem:

1. Kada sam u senatu gornje varoši slušao izvještaj o prihodima zadnjih dvaju vašara u iznosu od 111 f., učinilo mi se to malo i ja sam zatražio da vašare za 300 f. dadu meni u arendu pa ću imati dosta i ja i varoš. Na to me je sudac Martin Ivanošić oglobio sa 2 kremnička dukata.
2. Drugom zgodom zatražio sam od komorskog direktora Passardija, da ispita račune o pupilarnim novcima u visini od 1700 f., s kojima je raspolagao bivši sudac Franjo Spiller. Kada sam jednoga dana bio u tvrđi, gdje je pomenuti Spiller bio sindik, nije me isti pustio iz tvrđe, dok nisam platio 12 f. globe.
3. Pošto je gradski sudac Živković ostao dužan 1.000 f. općini, moli komisiju da Živkovića prisili da taj novac vrati.

Kako je Osijek bio komorska varoš i prva instancija bila komorska direkcija, komisija je Gašparićeve tužbe dala na izvještaj komori. Na sve tri tužbe odgovorio je sam Passardi.

U uvodu svoga izvještaja Passardi navodi, da je Ivan Gašparić, po zanatu zlatar (aurifaber), »homo inquietissimi animi et concitator plebis necnon omnium et singularum hacce in civitate superiori ennatarum hactenus confusionum fomes et autor.« Gašparić je — izvještava Passardi — ad 1. 20. III. 1746. in pleno senatu zatražio, da se njemu dadu u arendu svi vašari. Kad mu je sudac odgovorio, gdje je zaboga čuo da se vašari davaju u arendu, Gašparić je »mit Verbaliniurien herausgebrochen« te stao vikati: dakako, jer bez toga oficija ne bi naši asesori došli do privatnih sportula.« Asesori se ogradili protiv ove osvade i Gašparić je »a tota communitate« kažnjen, »dasz er 6 Stück Sessel in das Gerichtszimmer verschaffen solle.«

- ad 2. Gornjovaroški sudac Franjo Spiller prodao je Mittermayerovu kuću u gornjoj varoši u korist pupila za 1756 f. Od toga je Spiller 745 f. po ondašnjem običaju dao na kamate nekim osječkim zanatlijama, dok je 711 f. i 27 x upotrijebio za isplatu kontribucije, koju je grad dugovao komori. Kada je otstupio, predao je svome nasljedniku Matiji Hermanu sve obligacije na onih 745 f. Sve je ove obligacije i račune ispitala komorska direkcija i našla u potpunom redu, te zatražila da se glavnica zajedno s kamatama što prije uplati u komorsku blagajnu. Teže je bilo s onih 711 f. i 27 x što ih je varoš posudila a nije vratila. U povodu toga je komora protiv gornje varoši podnijela tužbu pred fiskalnim prokuratorom Josipom pl. Denkovićem. Prizvani gornjovaroški sudac Živković izjavio je pred prokuratorom, da je kao sudac nekoliko puta odredio rasporez

onih 711 f. i 27 x, ali je Gašparić svaki puta uzbunio građane da ne plate. Komorski je sud Gašparića oglobio sa 25 f. i osudio na 12 f. sudbenog troška.

Na kraju svoga izvještaja Passardi navodi da Gašparić ne zna ni čitati ni pisati, ali je vrlo veliki brbljavac i nemirne ćudi. (R. A. 113—1755.) A opet je taj analfabeta bio imućan gospodar. Radnja mu je izvrsno išla, a 1761. imao je u arendi i čitavi spahiluk Retfala.

I. B.